

Hašiši luuletus

Igaviku armastus

Need, kes oskavad iseennast jälgida ja jätavad saadud muljed meelde, nemad, kel on läinud korda Hofmanni kombel välja arendada oma hinge baromeeter, on võinud mõnikord mõtte tähetornis märgata kauneid ajajärke, õnnelikke päevi, hõrke hetki. On hommikuid, mil inimene ärkab, vaim nooruslik ja elujõust tulvil. Vaevu jõuavad tema silmalaud vabaneda neid pitserdanud unest, kui väline maailm näitab end talle võimsa reljeefsuse, selgete kontuuride ja imetlusväärsete värvide pillerkaarina. Kõlbelise maailma tohutu vaateväli avaneb uues valguses. Inimene, keda taolise, küll õnnetul kombel harva ja mööduva õndsusega ülendatakse, tunneb end ühtaegu peenetundelise ja õiglasemana, ehk lausa suursugusemana, kui üritada kõike ühe sõnaga kokku võtta. Kuid selle harukordse vaimu- ja meeleseisundi juures, mida ma hariliku ja argise olemise raske süngusega võrreldes võin liialdamata paradiislikuks nimetada, on kõige kummalisem see, et tal ei paista olevat ühtki nähtavat ega hõlpsalt määratletavat põhjust. Kas on see oma tervise eest hoolitsemise ja mõistliku eluviisi tagajärg? Säärane seletus torkab pähe esimesena; kuid meil tuleb nentida, et sageli ilmub see miraakel, too teatud liiki ime, justkui mõne kõrgema ja nähtamatu, inimvälise jõu toimel, pärast seda, kui kehalisi jõuvarusid on hoopis kuritarvitatud. Kas võib öelda, et see on vaevatasu innuka palve ja vagade vaimsete püüdluste eest? Kui ihad on suunatud kõrgustesse ja vaimsed jõud pürgivad taeva poole, aitab see kindlasti taolise, nõnda hiilgava ja auväärse kõlbelise tervise sünnile kõige paremini kaasa. Kuid millise absurdse seaduspära mõjul ilmutab ta end teinekord pärast patuseid kujutlusorgiaid, pärast mõistuse sofistlikku kuritarvitust, millel on ausa ja mõistliku vaimutööga sama palju ühist kui kondiväänamisel tervisevõimlemisega? Seetõttu eelistan säärast ebaloomulikku vaimuseisundit käsitleda tõelise *õnnistusena*, kui võlupeeglit, kus inimene saab end näha ilusana, ehk sellisena, nagu ta peaks olema ja võiks olla; see on teatud liiki ingellik erutus, millega inimest meelitamisi korrale kutsutakse. Samamoodi käsitleb üks teatud spiritislik koolkond, millel on järgijaid Inglismaal ja Ameerikas, üleloomulikke nähtusi, nagu viirastused, kodukäijad jmt., jumaliku tahte ilmingutena, mis püüavad äratada inimvaimus mälestust nähtamatuist tegelikkustest.

Kusjuures, sel võluval ja ainulaadsel seisundil, kus kõik jõud tasakaalustuvad, kus kujutlusvõime, mis olgugi et imetlusväärset võimekas, ei vea kõlblusmeelt kaasa ohtlikesse

seiklustesse, kus peent tundlikkust ei piina enam haiged närvid, need kuriteo ja meeleheite tavalised nõustajad, sel imelisel seisundil ei ole ennetavaid sümptomeid, ütlen ma. Ta on niisama etteaimamatu kui viirastus. See on teatud liiki kinnismõte, kuid muutlik kinnismõte, mis peaks meid, kui oleme arukad, veenma parema eksistentsi olemasolus ja andma lootust sinna igapäevase tahteharjutuse toel jõuda. See mõttetervus, meeli ja vaimu haarav entusiasm on ilmselt igal ajastul paistnud inimesele kui kõrgeim hüve; seetõttu, pidades silmas vaid silmapilkselt naudingut ja tundmata muret oma konstitutsiooni tasakaalu rikkumise pärast, on inimene igal laiuskraadil ja igal ajastul pöördunud füüsikateaduse, farmaatsia, kõige tooremate vägijookide ja kõige peenemate parfüümide poole, et pageda kas või paariks tunniks oma kõlbeliselt määratud seisundist, ja nagu ütles „Laatsaruse” autor: „üheainsa hoobiga vallutada paradiis”. Paraku annavad inimlikud pahed, nii kohutavaks kui neid ka ei peeta, tõestust (juba ainuüksi oma lõputu vohamisega!) inimese armastusest igaviku vastu; ainult et see armastus eksib sageli teelt kõrvale. Võiksime tõlgendada kujundlikult rahvalikku ütlust: „Kõik teed viivad Rooma” ja rakendada seda kõlbelisele ilmale; kõik viib vaevatasu või karistuseni, üheni kahest igaviku esinemiskujust. Inimese vaim kubiseb kirgedest; ta *ajab neist lausa üle ääre*, kui lubada endale veel üht kulunud keelendit; kuid too õnnetu vaim, mille loomupärane rikutus on niisama suur kui tema äkiline ja peaaegu paradoksaalne kaldumus pühenduda heategevusele ja kõige tulisemale vooruslikkusele, pakub ohtralt paradokse, mis lasevad selle ülekeeva kire üleüllust kurjasti ära kasutada. Ta ei usu kunagi, et teda täielikult alt tõmmatakse. Ülbes rahulolus ta ei märkagi, et mängib ennast kätte kellelegi temast märksa peenekoelisemale ja tugevamale, ning kui Kurjale Vaimule anda kas või juuksekarv, siis võtab ta peagi terve pea. Too nähtava looduse nähtav isand (pean silmas inimest) tahtis niisiis farmaatsia ja kääritatud jookide abiga luua paradiisi, sarnanedes hullumeelsega, kes asendab korraliku mööbli ja tõelised aiad lõuendile maalitud ja raami paigutatud dekoratsioonidega. Selles igavikutaju väärastumuses peitub minu arvates kõigi patuste liialduste põhjus; üksildasest ja keskendunud joobumusest, mis saab osaks kirjamehele, kes, olles sunnitud otsima oopiumist leevendust füüsilisele valule, avastas niimoodi morbiidsete mõnude allika ning tegi sellest vähehaaval oma ainsa eluviisi ja justkui oma vaimse elu päikese, kuni agulite kõige eemaletõukavama joomarluseni, mis naeruväärselt püherdab teeporis, ajus pakitsemas leegid ja hiilgus.

Nende meelemürkide seas, mis sobivad kõige paremini loomaks seisundit, mida võtan nimetada *kunstlikuks ideaaliks* – kui jätta kõrvale vägijoogid, mis viivad kähku kehalise meeletuseni ja

hävitavad hingejõu, ning parfüümid, mille ülemäärane kasutus muudab küll peenemaks inimese kujutlusvõime, kuid kulutab aegamööda tema füüsilist jõudu –, on kaks kõigist kõige mõjusama toime ning mugava ja käepärase kasutusviisiga droogi: hašiš ja oopium. Selle uurimuse eesmärk on analüüsida salapäraseid mõjusid ja morbiidseid mõnuseid, mida need meelemürgid võivad tekitada, nende pikaajalise kasutusega paratamatult kaasnevaid nuhtlusi ja viimaks kõlblusetust ennast, mis seesuguse väärideaali järgimisega kaasneb.

Töö oopiumist on juba kirjutatud ja sedavõrd säravalt nii arstiteaduslikust kui ka poeetilisest vaatenurgast, et mina ei julgeks sellele enam midagi lisada.¹ Pean niisiis leppima võimalusega analüüsida ühes teises uurimuses seda erakordset raamatut, mida täies mahus prantsuse keelde tõlgitud ei ole. Praeguseks tagasitõmbunud ja vaikiv autor, väljapaistev mees, kelle kujutlusvõime on jõuline ja rafineeritud, julges traagilise ausameelsusega kirjeldada mõnuseid ja piinu, mis talle möödaniikus oopiumi tõttu osaks said, ja tema raamatu kõige dramaatilisem osa kõneleb üleiniimlikust tahtepingutusest, mida läks tarvis põgenemaks needuse eest, mille ta ise ettevaatamatult endale peale pannud oli.

Täna räägin vaid hašišist ja teen seda, toetudes arvukaile ja üksikasjalistele tähelepanekutele, mida märkmetena või suusõnaliselt on minuga jaganud arukad inimesed, kes seda ainet juba pikemat aega on tarvitanud. Mina kõigest koondan need eriilmelised dokumendid teatud sorti monograafiaks, tuues näiteks ühe inimhinge, keda muide on hõlbus lahti seletada ja määratleda, kui koondtüübi, kes on aldis sedalaadi kogemustele.

¹ Baudelaire räägib Tomas Penson De Quincey (1785–1859) teosest „Inglise oopiumisööja pihtimused” (1821), mille kommenteeritud ja originaalist ülesehituselt erinev tõlge moodustab „Kunstlike paradiiside” teise osa. Mõned lõigud De Quincey raamatust olid varem anonüümses tõlkes ilmunud ajakirjas „La Pandore” (29.09. ja 30.09.1827). Alphonse de Musset’ tõlgendus ilmus 1828. aastal pealkirjaga „Inglise oopiumisööja” (*L’Anglais mangeur d’opium*). „Inglise oopiumisööja pihtimused” on ilmunud eesti keeles Aulis-Leif Eriksoni tõlkes 2004. aastal (kirjastus „Odamees”).